

Barne- og likestillingsdepartementet
 Barne- og ungdomsavdelingen
 Postboks 8036 dep.
 0030 Oslo

BARNE-OG LIKESTILLINGSDEP	<small>Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring</small>
Arkivkode	421.00
Dato	18/6-09
Saksnr	2009/01770-042

15.6.2009
 350/09/ebh

Høringsuttalelse – forslag til endringer i adopsjonsloven og barnevernloven

Vi viser til høringsnotat av 16.4.2009, samt brev fra departementet av samme dato, referanse 200901770-/ACDS.

NOVA vil med dette avgi høringsuttalelse til forslaget om endringer i adopsjonsloven og barnevernloven, knyttet til forslaget om adgang til kontakt mellom barnet og biologiske foreldre etter barnevernloven.

I sin tidligere høringsuttalelse til de foreslåtte endringene i barnevernloven, sa NOVA seg enig i intensjonen om å øke bruken av adopsjon som barneverntiltak i forhold til dagens meget begrensede omfang. Vi ser positivt på at departementet nå reiser spørsmålet om en svært begrenset adgang til kontakt mellom barnet og biologiske foreldre etter adopsjon som et ledd i arbeidet med å få til en slik økning, og har med glede lest den grundige gjennomgangen i høringsnotatet.

Ut over dette har vi særlig kommentarer knyttet til et behov for ytterligere avgrensninger av hvilke adoptivbarn en begrenset ordning med kontakt eventuelt er tenkt for, samt en avklaring av rammene rundt at adoptivsøkerne skal samtykke i at det eventuelt blir kontakt etter adopsjonen. Avslutningsvis gir vi kommentarer til to punkter der departementet særskilt ber om høringsinstansenes syn: om kontakten skal begrenses til biologiske foreldre (jfr. høringsnotatet s. 24) og om det bare skal innføres rett til kontakt i form av samvær (jfr. høringsnotatet s. 25).

Hvilke adoptivbarn er en begrenset ordning med kontakt tenkt for?

Tidligere var det særlig to grupper barn adopsjon som barneverntiltak var aktuelt for. Etter NOVAs vurdering er de like aktuelle i dag, selv om lovgrunnlaget ble endret i og med den nye loven. Den ene gruppen var barn med foreldre med langvarig og alvorlig psykisk sykdom, eller langvarig og alvorlig rusmisbruk. Her kunne omsorgen overtas ved fødsel eller kort tid etter, gjerne med sikte på adopsjon, og barna kom tidlig inn i adopsjonsliknende plasseringer mens sakene deres ble behandlet i det formelle beslutningssystemet. Denne saksbehandlingen er ikke lenger mulig på samme måten i og med at det etter gjeldende lov er innført et beslutningskriterium etter § 4-20, tredje ledd bokstav c der det forutsettes at adoptivsøkerne har vært fosterforeldre for barnet og har vist seg skikket til å oppdra det som sitt eget. Dermed er muligheten for å fremme sak om adopsjon etter bvtjl. § 4-20 utsatt i tid, og må alltid være en såkalt "totrinnsrakett".

Det vil fortsatt foreligge saker der svært små barn plasseres i fosterhjem med henblikk på adopsjon, og det egentlig ikke er snakk om å bevare en utviklet relasjon mellom barnet og de biologiske

foreldrene eller familien for øvrig. Følgelig er det heller ikke et argument at en svært begrenset kontakt mellom barnet og de biologiske foreldrene sikrer kontinuitet for barnets del.

Den andre gruppen potensielle adoptivbarn var og vil fortsatt være barn som har vært lenge i fosterhjem, og hvor det var utviklet en relasjon mellom barnet og den biologiske familien før plassering som ble forsøkt opprettholdt gjennom samvær etter plasseringen. I praksis var dette åpne adopsjoner i den forstand at foreldre og fosterforeldre kjente hverandre, og foreldrene visste hvor barnet bodde. Samvær kunne også opprettholdes etter adopsjonen, så lenge adoptivforeldrene vurderte at dette var bra for barnet.

Det er primært i denne typen saker, som fortsatt finnes, at argumentet om å opprettholde kontinuitet av hensyn til barnet har størst betydning. Slik høringsnotatet er formulert, kan det også se ut som om argumentasjonen primært gjelder de litt eldre barna.

NOVA vil derfor foreslå at departementet utarbeider retningslinjer som spesifiserer nærmere hvilke barn den begrensede ordningen med kontakt etter adopsjon eventuelt skal gjelde for, og at dette knyttes til at barna faktisk har etablert en relasjon til biologiske foreldre i forkant av plasseringen som har betydning for dem og som det derfor er viktig å ivareta.

Samtykke fra adoptivsøkerne

NOVA er enig med departementet i at samtykke fra adoptivsøkerne må være en ufravikelig forutsetning for videre kontakt etter at adopsjonsbevilling er gitt. Vi er også enig i at et vedtak om kontakt ikke skal nedfelles i selve adopsjonsbevillingen.

Spørsmålet er imidlertid i hvor stor grad adoptivsøkere vil føle seg presset til å samtykke i fortsatt kontakt. Adoptivsøkere vil være svært motivert for adopsjon, og kan komme til å oppleve at sjansene deres reduseres hvis de ikke går med på fortsatt kontakt. På den ene siden kan dette føre til at adoptivsøkerne strekker seg lenger enn de selv ønsker, og på den andre siden kan dette føre til at potensielle adoptivsøkere velger å ikke søke om adopsjon fordi de er reelt uenige. Med andre ord kan det tenkes at adoptivsøkere kommer i en situasjon hvor deres eventuelle samtykke til fortsatt kontakt ikke er reelt, noe som igjen kan innvirke negativt på barnet.

NOVA anbefaler derfor at det gjøres klart for adoptivsøkere at det ikke får konsekvenser for den videre prosessen om de lar være å samtykke i fortsatt kontakt, selv om barneverntjenesten skulle vurdere at dette er viktig for barnet.

Bør kontakten begrenses til biologiske foreldre?

Slik NOVA forstår høringsnotatet, knyttes den begrensede muligheten for fortsatt kontakt til den eller de som har foreldreansvaret for barnet før adopsjonsbevilling gis. Å åpne for at andre enn biologiske foreldre får kontakt etter en adopsjon, innebærer derfor å skifte ståsted og vektlegge hvem som har betydning for barnet. Å ta dette hensynet kan på den andre siden føre til at barnet får kontakt med for eksempel besteforeldre eller søsken, men ikke med foreldrene.

Etter NOVAs vurdering bør hensynet til barnets behov her være sterkest. I de svært få tilfellene hvor det skal være kontakt, bør det styrende prinsippet være at kontakten opprettholdes med den eller de få som har betydd mest i barnets liv, uavhengig av juridisk foreldreansvar. Vi vil påpeke at kontakt med søsken faktisk kan få stor, langsiktig betydning for barn, også i voksen alder.

Direkte og indirekte kontakt

I høringsnotatet argumenterer departementet for at eventuell kontakt skal skje direkte, ved fysisk samvær, men at det ikke skal være rett til telefon- og brevkontakt. Dette innebærer en kontrollerbar form for kontakt, som kan forberedes godt og overvåkes slik at barnet har glede av samværene. Brev- og telefonkontakt er vanskeligere å kontrollere, og sklir lett ut.

NOVA vil imidlertid bemerke at andre former for indirekte kontakt, som kontakt via mail eller internett – med eller uten foto – og kontakt via mobilsamtaler, SMS og MNS, kanskje er langt enklere å iverksette for både barn og foreldre, og samtidig langt vanskeligere å overvåke enn fasttelefon og brev. I så fall er jule- og bursdagsgaver det enkleste å kontrollere.

Å åpne for enhver form for kontakt når det ikke tidligere har vært kontakt, innebærer derfor å åpne for muligheten for ikke-overvåket kontakt. Hvis dette er uønsket, er det vanskelig å ha noen form for kontakt når barnet er mer enn 5-6 år gammelt. Hvis kontakt er ønsket, må man samtidig ha med i betraktningen at ikke-overvåket kontakt kan etableres på initiativ av både barn, foreldre og andre familiemedlemmer. Da blir dette noe adoptivforeldrene må forberedes på, og få hjelp til å håndtere etter behov.

Med hilsen

Magnus Rindal
Direktør